

Y

mpäristökasvatusta on ollut jo pitkään osa opetussuunnitelmia, mutta viime vuosina sen merkitys on vahvistunut entisestään. Samalla on havaittu, että pelkkä tiedon jakaminen ilmastonmuutoksesta ei riitä, sillä pelkkä tieto ei saa ihmistä toimimaan toisin. Monet tutkijat ovatkin yksimielisiä siitä, että tarvitaan maailmankuvan ja -katsomuksen tasolle meneviä muutoksia, jotta voisimme oppia elämään kestäväällä tavalla. Ei siis esimerkiksi riitä, että kulutamme ja tuotamme tuotteita vastuullisesti, vaan käsitykset materiaalisesta hyvinvointiin perustuvasta elämäntavasta täytyy perinpohjaisesti miettiä uudelleen. Mystinen luonto –materiaalien tarkoituksena on auttaa opettajia ja kasvattajia pureutumaan juuri tähän maailmankatsomukselliseen tasoon, joka opetuksessa on usein vaikea tavoittaa. Avuksi tähän tehtävään olemme ottaneet myyttiset kertomukset.

Myyttisessä maailmankuvassa ihmistä ei nähty maailmasta erillisenä olentona, vaan vahvasti luontoon kuuluvana ja osana sitä. Monissa eri kulttuuritraditioissa eläimillä ja ihmisellä on ollut erityinen dialoginen suhde. Eläimet ovat olleet viestinviejiä- ja tuojia eri maailmoista, kuten kyyhkynen Pyhän Hengen vertauskuvana tai karhu suomensukuisten kansojen toteemieläimenä. Myyttisissä kertomuksissa ja uskomuksissa eläimet ovat myös auttaneet ihmistä. Esimerkiksi islamilaisessa ja kristillisessä traditiossa tunnetaan tarina siitä, miten hämähäkki on auttanut uskonsa vuoksi vainottuja kutomalla verkon suojaksi piilopaikan ovensuulle. Toisaalta monesti myyttiset kertomukset antavat aihetta varovaisuuteen ja kunnioitukseen. Esimerkiksi karhun on uskottu olevan taivaallista alkuperää ja sen takia sen metsästyksen on liittynyt monenlaisia riittejä turvaamaan karhun kunnioitettavaa lähtöä.

Tutustumalla erilaisiin myyttisiin kertomuksiin tulkintahorisonttimme maailmaan ja sen ilmiöihin laajenee. Rannalta löytynyt valkoinen sileä kivi ei olekaan enää vain tavallinen kivi, vaan ajatukset ohjautuvat taivaan Ukko ylijumalaan, joka sai aikaan ukkosen ja voimiensa tunnossa saattoi heittää mystisiä voimia sisältävän kiven myös ihmisen löydettäväksi. Entisaikaan Ukon kiven löytäjä saattoi kokea olevansa Ukon erityisessä suojeluksessa. Ei siis ole mikään ihme, jos sellainen kivi tuntuu erityiseltä ja voi päätyä nykyihmisenkin taskuun, vaikka syytä tälle ei moni osaakaan nimetä. Kalevalansa lukenut voi nähdä joutsenessa pitkäkaulaisen vesilinnun lisäksi Tuonen joutsenen, jonka uskottiin kuljettavan kuolleita Tuonelaan. Uskomus joutsenesta kuolleiden airueena on mitä ilmeisimmin tuonut lohtua entisajan ihmisille: Karjalasta on löydetty hauta, jossa pieni lapsi on haudattu joutsenen siiven päälle. Vielä nykypäivänäkin tieto näistä uskomuksista voi virittää ajatuksemme elämän syvempiin merkityksiin katsellessamme joutsenta lipumassa tyynesti veden pinnalla.

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, miten myytteihin tutustuminen voi vaikuttaa ajatteluun ja luontoyhteyden kokemiseen. Myytteihin tutustuminen voi herättää ihmettelemään luontoa ja pohtimaan omaa luontosuhdettamme. Myyttinen tieto välittyy symbolien kautta, jotka mahdollistavat monenlaisia tulkintoja ja tarjoavat tunnepitoisia esteettisiä kokemuksia. Kuten jo Platon Antiikin Kreikassa havaitsi, myytti vetoaa ihmisiin ja voi koskettaa sellaisia olemisen alueita, joihin rationaalisella argumentilla ei ole pääsyä. Myytin monitulkintaisuus voi myös rakentaa yhteisen ihmettelyn tilaa ja vahvistaa luovaa ajattelua. Tämä ei tarkoita, että meidän tulisi hylätä tieteellinen tieto tai omaksua joku tietty myyttinen maailmankuva. Joutsen voi olla yhtä aikaa pitkäkaulainen kasveja veden pohjasta syövä vesilintu ja kahden maailman välillä liikkuva myyttinen eläin. Parhaimmillaan myytit voivat tarjota aivan uudenlaisia kokemuksia laajentaen ja täydentäen sekä havaintojamme että niiden tulkintaa rakentaen näin pohjaa asenteiden ja elämäntapojen muutoksille.

Mystinen luonto -pedagogiseen materiaaliin on valittu muutamia eläimiä ja niihin liittyviä merkityksiä erityiseksi tarkastelukohteeksi. Merkitysten laajentamisen voi aloittaa vaikkapa niiden kautta. Kuten myyttejä paljon tutkinut antropologi Claude Lévi-Strauss on todennut, myytit elävät meissä. Tämän aineiston myötä haluamme saattaa ne yhteen kokonaisvaltaisen ympäristökasvatuksen kanssa ja tarjota uusia tapoja kokea ja tulkita ympäröivää luontoa.

Tervetuloa näkemään maailma uusin silmin!

Tehtäviä dialogisen luontosuhteen rakentamiseen

Oheisissa tehtävissä tavoitteena on pohtia omaa suhdetta luontoon sekä työstää heränneitä ajatuksia luontosuhteen syventämiseksi. Tehtävät noudattelevat väljästi alla olevaa pedagogista mallia. Mallia voi hyödyntää myös omien työskentelyjen suunnitteluun.

Pedagoginen malli

luontosuhteen syventämiseen

Aisti ja tarkkaile luontoa

Kuuntele, haistele, katsele ja tunnustele luontoa. Tarkkaile luontoa ja tee siitä havaintoja. Mitä luonto sinussa herättää?

Laajenna merkityksiä

Tutustu myyttisiin kertomuksiin ja luonnontieteelliseen tietoon luonnosta. Tutki ja tarkastele luontoa näiden tietojen valossa. Miten suhteesi luontoon muuttuu?

Luo tulkintoja

Tutustu miten luontoa on tulkittu taiteessa.

Kirjoita, piirrä, tee kuunnelma tai video teemasta, joka sinua kiinnostaa luontoon liittyen. Miten suhteesi luontoon muuttuu?

Jaa kokemuksia

Jaa tuotoksesi tai ajatuksesi kotona, omassa ryhmässäsi tai sosiaalisessa mediassa #mystinenluonto.

Liitteet:

- Liite1. eläinkuvat
- Liite2. sanakortit

Dialogia ja yhteisöllisyyttä vahvistavia työskentelyjä

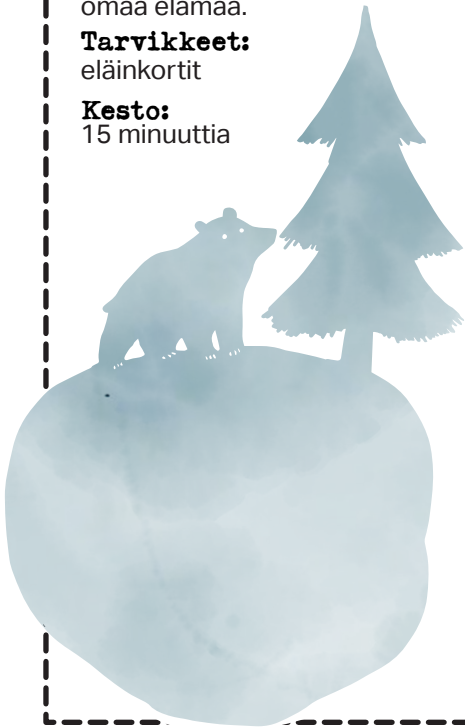
1. Dialogissa eläinten kanssa

Tavoitteet:

Avata omia ajatuksia ja mielikuvia sekä pohtia omaa elämää.

Tarvikkeet:
eläinkortit

Kesto:
15 minuuttia

Ohjeet:

Jokainen valitsee yhden eläinkortin. Työskennellään yksin. Katsellaan rauhassa valittua eläinkuvaa.

1. Missä olet viimeksi nähnyt tämän eläimen?
2. Mitä mielikuvia liität eläimeen, millainen tämä eläin on?
3. Jos sinulla olisi tämän eläimen voimat, mitä pystyisit tekemään?
4. Jos tällä eläimellä olisi sinulla joku viesti, mikä se voisi olla?

Vastaa kysymyksiin vihkoosi. Vastaukset voivat jäädä itsellesi ja voit palata niihin myöhemmin.

Vaihtoehto:

Vastaa kysymyksiin jonkun tuotoksen avulla. Voit kirjoittaa vastaukset kertomuksen muotoon, miettiä mikä musiikkikappale kuvaisi vastauksiasi, millaisen taideteoksen teemasta tekisit tai millainen liike tai patsas kuvaisi vastauksiasi.

Koonnissa oppilaat voivat kertoa, millaisen tuotoksen olisivat/ovat tehneet tai mitä ajatuksia tehtävä herätti. Kaikkien ei kuitenkaan tarvitse jakaa ajatuksiaan vaan työskentely voi jäädä ikään kuin itselle oman ajattelun ja pohdinnan tueksi.

2. Itsen ja toisen esittely eläinkorttien avulla

Tavoitteet:

Tutustua ryhmän jäseniin ja eläimiin liitettyihin mielikuviin.

Tarvikkeet:
eläinkortit
sanakortit

Kesto:
10 minuuttia

Ohjeet:

Jakaannutaan 3-4 hengen ryhmiin ja jaetaan ryhmiin eläinkortit. Tutustutaan eläinkuviin hetki hiljaisuudessa. Sen jälkeen lähdetään etenemään ryhmässä.

Valitaan yksi eläinkortti ja kerrotaan sen avulla itsestä toisille:
Valitsin karhun, koska minusta karhu on ____ ja minä pidän itseäni ____.
Vaihdetaan vuoroja.

Vaihtoehto 1:

Ensimmäisen kierroksen jälkeen tehdään toinen kierros ja valitaan nyt eri eläin, jonka avulla kerrotaan itsestä.

Vaihtoehto 2:

Ensimmäisen kierroksen jälkeen valitaan eläin, jonka avulla kerrotaan jostain toisesta ryhmään kuuluvasta:
Valitsin sinulle hirven, koska mielestäni hirvi on _____ kuten sinäkin.

Huom! Tässä vaihtoehdossa etsitään positiiviseksi miellettyjä ominaisuuksia ryhmäläisistä. Jos ominaisuuksia on vaikea keksiä, voidaan käyttää apuna sanakortteja.

Dialogia ja yhteisöllisyyttä vahvistavia työskentelyjä

3. Erilaisten tulkintojen hahmottaminen ja niistä keskustelu

Tavoitteet:

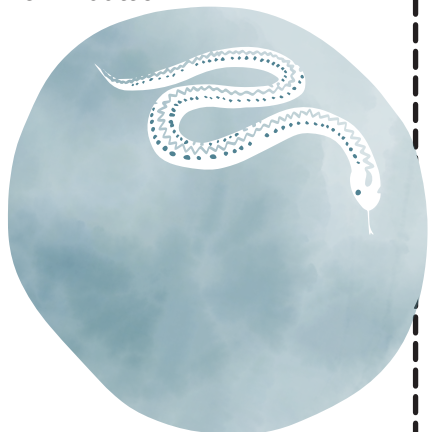
Mielikuvien ja ajatusten herättäminen, erilaisista tulkinnoista keskusteleminen.

Tarvikkeet:

eläinkortit
sanakortit.

Kesto:

20 minuuttia

Ohjeet:

Jakaannutaan 3-4 hengen ryhmiin.

Vaihe 1. Eläinkortit. Jokainen ryhmä saa neljä eläinkorttia. Havainnoidaan kuvia ensin itsekseen hiljaa noin minuutin ajan. Sen jälkeen käydään kierros, jonka aikana jokainen ottaa yhden eläinkuvan, nostaa sen esille ja kertoo, mihin oma huomio tänään kiinnittyi. Ne voivat olla kuvan värejä, muotoja tai ajatuksia, joita kuva toi mieleen. Palautetaan kuva keskelle.

Vaihe 2. Sanakortit. Jaetaan sanakortit tasan osallistujien kesken niin, etteivät muut näe sanoja ja otetaan ne käteen. Jokainen valitsee kolme sanaa saamistaan korteista ja loput voi laittaa pois. Jokainen vuorollaan laittaa valitsemansa sanan sen eläimen viereen, johon sana hänen mielestään parhaiten sopii. Kun kaikki ovat laittaneet sanansa, käydään yhteinen keskustelu:

1. Miksi valitsit nämä kolme sanaa? Mitä sinulle tulee sanoista mieleen?

2. Miksi yhdistit ne tiettyyn eläimeen? Olisiko sanan sopinut muuhunkin eläimeen?

3. Kun katsot eläimeen yhdistettyjä sanoja, olisitko sijoittanut itse ne jotenkin toisin?

Luontosuhteen rakentaminen myyttisten kertomusten kautta

4. Aisti luontoa ja laajenna merkityksiä

Tavoitteet:

Oman luontosuhteen tarkastelu ja merkitysten laajentaminen.

Tarvikkeet:

kynä
paperia
valittuun tuottamistekniikkaan liittyvät tarvikkeet

Kesto:

45 - 90 minuuttia

Ohjeet:

Aluksi työskennellään yksin.

Vaihe 1. Katsotaan video joutsenesta:

<https://uskonnonopetus.fi/download/joutsenvideo/>

Kirjaa ylös ajatuksia ja tuntemuksia, joita video herätti.

Vaihe 2. Tutustutaan diasarjaan joutsenen merkityksistä

eri kulttuureissa: <https://uskonnonopetus.fi/download/joutsen/>

Katso muistiinpanojasi joutsenvideosta. Haluaisitko lisätä niihin jotain tai ottaa jotain pois? Mihin huomiosi kiinnittyi? Mikä sinusta oli kiinnostavaa? Kirjaa ylös.

Pienryhmissä: Kerro toisille lyhyesti jotain muistiinpanoistasi, joita teit joutsenvideon aikana sekä havainnoistasi äskeisen työskentelyn jälkeen. Keskustelkaa havainnoistanne.

Huom! Voit käyttää tehtävässä myös muita Mystinen luonto -materiaaleja kuten interaktiivisia Thinglink -kuvia.

Vinkkejä tulkintojen luomiseen:

Kalliomaalaus

Tarvikkeet:

paperia (esim. ruskea pakkauspaperi)
liimaa,
hienoa hiekkaa
punaista sormiväriä.

Muinaiset ihmiset kuvasivat kalliomaalauksissa heille tärkeitä kuva-aiheita. Näissä toistuivat eläinaiheet kuten hirvi tai joutsen.

Oheisella tekniikalla voit tehdä oman kalliomaalauksen muistuttavan teoksen.

Tee näin:

Revi paperista haluamasi kokoinen pala, rypistele paperi kalliomaisen rosoiseksi. Levitä paperille ohut kerros liimaa ja ripottele päälle hienoa hiekkaa. Anna liiman ja hiekan kuivua vähintään 15 min. Varistele ylimääräinen hiekka pois. Hiekan sijaan paperin voi myös maalata. Kasta kätesi sormiväriin ja maalaa hiekoitetulle paperille haluamasi kuva. Lopuksi voit painaa paperiin oman kämmenen jälkesi signeeraukseksi.

Lähde: Tee oma kalliomaalaus. Espoon kaupungin museo

Maataideteos

Toteuta maataideteos luonnosta löytyvistä materiaaleista. Dokumentoi lähtötilanne, paikka ilman teosta, teoksen idea ja luonnokset, teoksen valmistuminen sekä sen suhteutuminen paikkaansa. Tarkkaile teosta riittävän pitkällä ajanjaksolla, jolloin luonnon vaikutus teokseen on havaittavissa.

Lähde: Ympäristökasvatusta kuvataiteessa.
<http://www10.edu.fi/kuvataide/>

Kuvia maataiteesta avuksi ideointiin löydät verkosta hakusanalla 'maataide'.

Voit myös tutustua taiteilija Richard Longin teoksiin sivuilla:
<http://www.richardlong.org/exhibitions.html>

Jaa kokemuksia!

Voit halutessasi jakaa tuotoksesi tai ajatuksesi kotona luokkahuoneessa tai sosiaalisessa mediassa

#mystinenluonto

MYSTINEN LUONTO

Liite 1. eläinkuvat

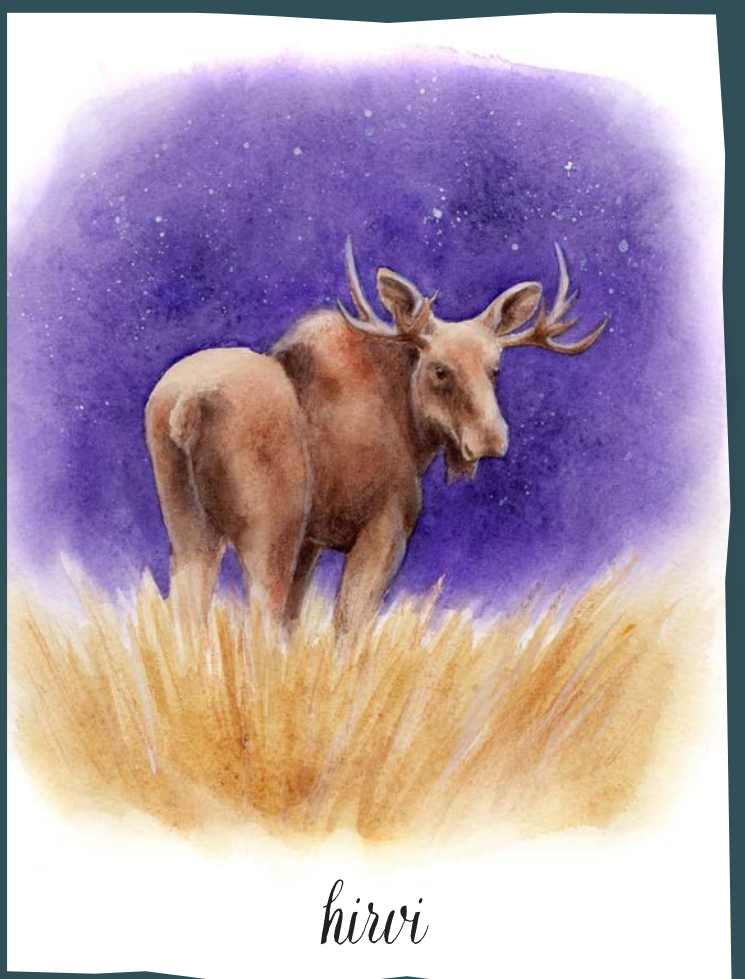
karhu

käärme

joutsen

hirvi

Liite 2. sanakortit 1/2

	vilkas	syvällinen
itsevarma	kärsivällinen	luova
lempeä	luotettava	ahkera
harkitseva	pelokas	nopea
vahva	viisas	pirteä
ovela	hauska	ujo
tunnollinen	auttavainen	järkevä
muuntautuva	uljas	huolehtivainen

aktiivinen	avoin	kekseliäs
nokkela	reipas	joustava
neuvokas	tarkka	oppivainen
rauhallinen	rehellinen	rohkea
leikkisä	iloinen	nopea
tehokas	vaatimaton	tarkkanäköinen
sinnikäs	sopeutuva	tasapuolinen
myötätuntoinen	määrätietoinen	päätäväinen